

«ҮНТҮМАҚ» республикалық саяси партиясының
Құрылтай съезінде бекітілген.
2023 жылдың 15 наурызы.
Партияның саяси кеңесінің төрағасы
М.Қажыкен _____

«ҮНТҮМАҚ»
Республикалық саяси партиясы
қоғамдық бірлестігінің
Ж А Р Ғ Ы С Ы

1. ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР

1.1. Партияның толық атауы:

1) мемлекеттік тілде: «ҮНТҮМАҚ» Республикалық саяси партиясы қоғамдық бірлестігі;

2) орыс тілінде: общественное объединение Республиканская политическая партия «ҮНТҮМАҚ»;

3) ағылшын тілінде: public union Republican political party «ҮНТҮМАҚ».

1.2. Партияның қысқартылған атауы:

1) мемлекеттік тілде: «ҮНТҮМАҚ» партиясы;

2) орыс тілінде: партия «ҮНТҮМАҚ»;

3) ағылшын тілінде: party «ҮНТҮМАҚ».

1.3. Партия деп мемлекеттік биліктің, жергілікті өзін-өзі басқарудың өкілді және атқарушы органдарында азаматтардың, түрлі әлеуметтік топтардың мүддесін білдіру және оларды қалыптастыруға қатысу мақсатында олардың саяси еркін білдіретін Қазақстан Республикасы азаматтарының ерікті бірлестігі танылады.

Партия Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес құрылады.

1.4. Партияның және оның құрылымдық бөлімшелерінің (филиалдарының) басшы органдары Қазақстан Республикасының аумағында болады.

1.5. Партия өз қызметін Қазақстан Республикасының Конституциясына, «Саяси партиялар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына және Қазақстан Республикасының өзге де нормативтік құқықтық актілеріне, сондай-ақ партияның Жарғысы мен Бағдарламасына сәйкес жүзеге асырады.

1.6. Партия заңды тұлға болып табылады, меншік құқығында оқшауланған мүлкі болады, өз міндеттемелері бойынша осы мүлікпен жауап береді, өз атынан мүліктік және жеке мүліктік емес құқықтар мен міндеттерді ала және жүзеге асыра алады, сотта талапкер және жауапкер бола алады.

Партияның құқықтық қабілеті оның мемлекеттік тіркеуден өткен сәтінен басталып және оны тарату аяқталған сәтте тоқтатылады.

1.7. Партияның дербес балансы, банктерде есеп айырысу және басқа да шоттары, өз атауы мемлекеттік және орыс тілдерінде жазылған мөрі болады.

1.8. Партия орталық аппаратының орналасқан жері: Қазақстан Республикасы, 010000, Астана қаласы, «Есіл» ауданы, Туркестан көшесі, 8/2.

2. ПАРТИЯ ҚЫЗМЕТІНІҢ МӘНІ, МАҚСАТТАРЫ, МІНДЕТТЕРІ, ҚҰҚЫҚТАРЫ МЕН МІНДЕТКЕРЛІКТЕРІ

2.1. Партия қызметінің мәні:

- 1) қоғамның саяси өміріне қатысу;
- 2) өзінің бағдарламалық мақсаттары мен міндеттерін іске асыру;
- 3) заң шығару қызметіне қатысу.

2.2. Партияның миссиясы – азаматтар мен прогрессивті қоғамдық ұйымдарды біріктіріп күшті азаматтық қоғам құру, және оның жасампаздық күшіне сүйене отырып, қоғамның барлық салаларын (мәдениетті, әлеуметтік жүйені, саяси жүйені және экономикалық жүйені) жетілдіретін түбегейлі реформалар жүргізу.

Партияның мақсаттары: күшті азаматтық қоғам құру; Қазақстанның барлық азаматтарының лайықты және қауіпсіз өмір сүруін қамтамасыз ету; Қазақстанның барлық азаматтарының әлауқатын арттыру; өзіндік және толерантты мәдениетті дамыту; заманауи кәсіпкерлікті құру; Қазақстан Республикасының халықаралық аренада экономикалық егемендігіне қол жеткізу.

2.3. Партияның міндеттері:

мемлекеттік билік және жергілікті өзін-өзі басқару органдарына, сондай-ақ үкіметтік емес органдар мен қоғамдық кеңестерге партия мүшелерін ұсыну;

партияның бағдарламалық және жарғылық мақсаттары мен міндеттерін халық арасында түсіндіру және насихаттау, өз қызметі туралы ақпарат тарату;

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес сайлауға және республикалық референдумдарға қатысу;

мемлекеттік билік және жергілікті өзін-өзі басқару органдарында партияның және оның мүшелерінің, азаматтар мен түрлі әлеуметтік топтардың мүддесін қорғау;

әлеуметтік, экономикалық және саяси реформаларды жүргізуге қатысу;

кіші және орта кәсіпкерлікті, шаруа, фермер шаруашылықтарын қолдау;

ұлтаралық және конфессияаралық келісім мен қоғамдағы тұрақтылықты нығайтуға жәрдемдесу;

заң шығару қызметіне қатысу, заң және басқа да нормативтік құқықтық актілер жобаларына ұсыныстар әзірлеу, сондай-ақ нормативтік құқықтық актілердің жобаларын әзірлеу, оларды депутаттық бірлестіктер арқылы іске асыру;

жастар бірлестіктері мен ұйымдарын құруға қолдау көрсету, әлеуметтік, экономикалық және басқа да қоғамдық мәселелерді шешуге жастарды тарту;

белгіленген тәртіппен партия мүшелерін мемлекеттік наградаларға ұсыну;

билік органдарының қызметіне қоғамдық бақылауды жүзеге асыру;

конференциялар, семинарлар мен дөңгелек үстелдер, жиналыстар, митингілер, демонстрациялар, шерулер мен пикеттер ұйымдастыру және өткізу.

2.4. Партияның құқықтары:

1) заңнамаға сәйкес кандидаттарды:

Қазақстан Республикасының Президенттігіне;

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттығына;

Қазақстан Республикасы мәслихаттарының депутаттығына;

әртүрлі деңгейдегі әкімдерге ұсынуға;

2) партияға мүше мәслихат депутаттары арқылы Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының депутаттығына кандидатуралар ұсынуға, әкімшілік-аумақтық бірліктер әкімі және мемлекеттік билік органдарындағы өзге де сайланбалы лауазымдарының кандидатураларын талқылауға қатысуға, барлық деңгейдегі әкімдерді тағайындау барысында олардың кандидатураларын мәслихаттармен келісу процесіне ықпал етуге, мәслихаттардағы партияның депутаттық фракциялары (топтары) арқылы тиісті әкімдерге сенімсіздік вотумын білдіруге бастама жасауға;

3) Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісінде депутаттық фракция және жергілікті өкілді органдарда партия депутаттық фракцияларын (топтарын) құруға, Қазақстан Республикасы Парламентінің Сенатында депутаттық топ құруға бастама жасауға, Парламент Мәжілісіндегі депутаттық фракция арқылы Үкіметке және оның мүшелеріне сенімсіздік вотумын білдіруге бастама жасауға;

4) Қазақстан Республикасында әрекет етуші саяси партиялармен және басқа да азаматтық қоғам институттарымен ынтымақтасуға, басқа елдердің саяси партияларымен қарым-қатынас жасау және байланыс орнатуға, ұжымдық мүше ретінде, діни бірлестіктерді қоспағанда, халықаралық коммерциялық емес, үкіметтік емес бірлестіктерге кіруге;

5) заңнамаға сәйкес бейбіт жиналыстар, митингілер, шерулер, пикеттер және демонстрациялар, басқа да қоғамдық-саяси акциялар мен іс-шаралар өткізуге;

6) баспа және полиграфиялық қызметтерді жүзеге асыруға;

7) өзінің бұқаралық ақпарат құралдарын құруға, өз қызметі туралы ақпарат таратуға және өзінің мақсаттары мен міндеттерін насихаттауға;

8) Қазақстан Республикасының басқа да саяси партияларымен және қоғамдық бірлестіктерімен ерікті түрде қауымдастықтарға (одақтарға), бірігуге;

9) партия Жарғысының мақсаттарына сәйкес шамада ғана кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыруға;

10) Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес қайырымдылық қызметтерін жүзеге асыруға;

11) «Саяси партиялар туралы» Қазақстан Республикасының Заңында және Қазақстан Республикасының өзге де заңнамалық актілерінде белгіленген өзге де құқықтарды жүзеге асыруға құқығы бар.

2.5. Партия міндетті:

Қазақстан Республикасы Конституциясының және заңнамасының талаптарын сақтауға;

әрбір азаматты өзінің құқықтары мен мүддесіне қатысты партия құжаттарымен, шешімдерімен және ақпарат көздерімен танысу мүмкіндігімен қамтамасыз етуге;

тіркеу органына тұрақты жұмыс істейтін партия органының орналасқан жерінің өзгеруі туралы және оның басшылары туралы Бизнес-сәйкестендіру нөмірлерінің ұлттық тізіліміне енгізілетін мәліметтер көлемінде хабарлауға;

өзінің қаржылық қызметі туралы есепті Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген мерзім мен көлемде мемлекеттік кірістер органдарына тапсыруға міндетті.

3. ПАРТИЯҒА МҮШЕЛІК

3.1. Партияға мүшелік – жеке, ерікті, тіркеуге алу түрінде.

3.2. Партия Жарғысы мен бағдарламалық құжаттарының талаптарын орындайтын, партия алдында тұрған мақсаттарға қол жеткізуге, міндеттерді жүзеге асыруға белсенді араласатын, мүшелік жарналарды уақтылы төлейтін, заңнамалық актілерде айқындалған тұлғаларды қоспағанда, жасы 18-ге толған Қазақстан Республикасының азаматы партияға мүше бола алады.

Партияға мүшелікті кәсіптік, әлеуметтік, ұлттық немесе діни көзқарасы бойынша, сондай-ақ жынысы мен мүліктік жағдайына қарай шектеуге болмайды.

Партияға қабылдау тәртібі мен шарттары партияның тиісті нормативтік актісімен реттеледі.

3.3. Партияға мүшелік басқа партияға мүшелікпен үйлеспейді.

3.4. Партияға қабылдауды партияның екі мүшесінің ұсынымы қоса беріле отырып, азаматтың жазбаша өтініші негізінде бастауыш партия ұйымының жиналысы шешеді. Партияның нормативтік актілерімен партияға қабылдау туралы шешімді қабылдау үшін өзге құжаттар көзделуі мүмкін. Электрондық цифрлік қол қою жолымен расталған партияға қабылдау немесе одан шығу туралы электрондық құжат түріндегі өтініш қағаз бетіне жазылған жазбаша өтінішпен теңестіріледі.

Партияға қабылдауды Саяси кеңес Президиумы, партия филиалының кеңес бюросы, сондай-ақ бастауыш партия ұйымының бюросы жүзеге асыра алады.

3.5. Партияға мүшелік тиісті партия құжатымен расталады, оның формасын партияның Саяси кеңесінің Президиумы әзірлейді және бекітеді.

3.6. Партияға мүшелік мынадай жағдайларда тоқтатылады:

1) тиісті құрылымдық бөлімшеге берілген жазбаша өтініш негізінде партиядан шығу;

2) азаматтығын жою, Қазақстан Республикасынан тысқары жерге тұрақты тұруға көшу;

3) әскери қызметке, арнайы мемлекеттік органдарға, құқық қорғау органдарына қабылдану, судья болып тағайындалу (сайлану);

4) партиядан шығарылу;

5) басқа партияға қосылу;

6) қайтыс болған, сондай-ақ азамат сот шешімі бойынша қайтыс болды деп жарияланған немесе әрекетке қабілетсіз деп танылған жағдайда.

Партиядан шығару үшін негіздер:

1) қылмысты немесе қылмыстық теріс қылықты жасағаны үшін кінәлау үкімінің заңды күшіне енуі;

2) сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық жасау;

3) партияның келісімінсіз Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының депутаттығына және мемлекеттік билік пен жергілікті өзін-өзі басқару органдарындағы өзге де сайланбалы лауазымдарға өзін-өзі ұсыну;

4) партия беделін түсіретін әрекеттер (әрекетсіздігі) немесе партия мүддесіне зиян келтіретін басқа да әрекеттер (әрекетсіздігі);

5) партия Жарғысын, партия органдарының бағдарламалық құжаттарын, шешімдерін сақтамау;

6) тұрғылықты жерін ауыстырған жағдайда уақтылы есепке тұрмағаны (алты айдан астам) үшін;

7) осы Жарғымен көзделген өзге әрекеттер жасау.

3.7. Партия мүшелігін тоқтату жөніндегі шешімді партия Саяси кеңесінің Президиумы, филиалдың кеңес бюросы, бастауыш партия ұйымының жиналысы немесе бюросы қабылдайды. Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі және мәслихаттар депутаттарының партиядағы мүшелігін тоқтату туралы шешімді партияның және оның филиалдарының кеңес бюролары осы Жарғыға сәйкес қабылдайды.

Партия мүшелігінен айырылу Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі мен мәслихаттар депутатының, әкімнің және партия ұсынған мемлекеттік органдарда және жергілікті өзін-өзі басқару органдарында өзге де сайланбалы лауазымдарды атқаратын адамның өкілеттіктерін тоқтатуға әкеп соғады.

3.8. Партия мүшесі партиялық ішкі тәртіпті бұзғаны үшін оған алдын ала ескерту, ескерту, сөгіс, партиядан шығару сияқты партиялық жаза түрлері қолданылуы мүмкін.

Партиялық жаза қолдану туралы шешімді бастауыш партия ұйымының жиналысы немесе бюросы, партияның, филиалдың кеңесінің бюросы қабылдайды, Партияның Саяси кеңесінің президиумы.

4. ПАРТИЯ МҮШЕЛЕРІН ЕСЕПКЕ АЛУ ТӘРТІБІ

4.1. Партия мүшелерін есепке алу есепке алу карточкалары, тізімдер мен электрондық деректер базасы негізінде жүзеге асырылады.

4.2. Партия мүшелерін есепке алу:

бастауыш партия ұйымында – тізім және электрондық деректер базасының негізінде;

аумақтық филиалдарда – есепке алу карточкалары және электрондық деректер базасының негізінде;

аймақтық филиалдарда – электрондық деректер базасы негізінде жүргізіледі.

4.3. Партияның орталық аппаратында партия мүшелерінің электрондық деректер базасы негізінде партия құрылымы және оның құрамы туралы есеп жасалады.

4.4. Партия мүшелерін есепке алу, берілетін мәліметтердің дұрыстығы үшін жауапкершілік бастауыш партия ұйымдарының төрағаларына, партия филиалдарының төрағаларына және атқарушы хатшыларына жүктеледі.

5. ПАРТИЯ МҮШЕЛЕРІНІҢ ҚҰҚЫҚТАРЫ МЕН МІНДЕТТЕРІ

5.1. Партия мүшесінің мынадай құқықтары бар:

партияның және партия ұйымдарының бағдарламалық және өзге де құжаттарын әзірлеуге қатысу;

партияның және оның филиалдарының органдарын сайлауға және оларға сайлануға;

заңнамада белгіленген тәртіппен Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің және мәслихат депутаттығына партиямен ұсынылуына;

партияның қолдауымен заңнамада белгіленген тәртіппен Қазақстан Республикасының Президенттігіне, Парламент Сенаты депутаттығына және мемлекеттік билік пен жергілікті өзін-өзі басқару органдарындағы басқа да сайланбалы лауазымдарға ұсынылу;

өз пікірін еркін айту, партия қызметінің мәселелерін еркін талқылау, ауызша және жазбаша түрде ұсыныстар енгізу, партияның кез келген органы мен кез келген партия мүшесін сынау;

партияның қорғауы мен қолдауын пайдалану;

өзін қызықтыратын сұрақтар бойынша партияның кез келген органына өтінім жасау және тиянақты жауап алу;

партия қызметі және оның сайланбалы органдары туралы ақпарат алу;

партия органдарына сайланған партия мүшелерін қайта сайлау және партиялық тізім бойынша сайланған депутаттарды кері шақырып алу немесе ауыстыру туралы дәлелді ұсыныстарын заңнамаға сәйкес енгізу;

партияның сайланбалы органдарының жұмысына қатысу және олардың қызметін жақсарту жөнінде ұсыныстар енгізу;

партия қызметіне қатысу формаларын дербес таңдау;

партияға жаңа мүшелер тарту бойынша жұмыс жүргізу;

партиядан шығу мәселесін өздігінен шешу;

партиядан шығару туралы немесе оған партиялық жаза қолдану туралы шешім бойынша партияның жоғарғы органына шағым жасау.

5.2. Партия мүшесі:

партия Жарғысының, Бағдарламасының және партия қызметін реттейтін басқа да құжаттардың талаптарын сақтауға;

партия бағдарламасының мақсаттары мен міндеттерін жүзеге асыруға үлес қосу;

партияның жарғылық және бағдарламалық мақсаттарын, сайлауалды бағдарламаларын түсіндіруге және қуаттауға;

партия органдарының шешімдерін орындауға. Мемлекеттік қызметте жұмыс істейтін партия мүшелері өздерінің лауазымдық міндеттерін орындау барысында партияның және оның органдарының шешімдерімен байланысты емес;

партия жұмыстарына жеке қатысуға, өз әрекеттерімен партияға тиесілігін дәлелдеуге және оның халық арасындағы беделі мен ықпалының артуына атсалысуға;

мүшелік партия жарналарын уақтылы төлеп тұруға;

тұрғын орны ауысқан жағдайда партиялық есепке тұруға;

партияның рәміздеріне, сондай-ақ партия құжатына ұқыпты қарау және оны сақтауды қамтамасыз етуге;

партия жиналыстарына тұрақты қатысуға және партиялық тәртіпті сақтауға міндетті.

6. ПАРТИЯНЫҢ ҚҰРЫЛУЫ МЕН ҚЫЗМЕТ ПРИНЦИПТЕРІ, ОНЫҢ ҚҰРЫЛЫМЫ

6.1. Партия өз қызметін еріктілік, теңқұқылық, өзін-өзі басқару, заңдылық және жариялылық принциптерінде құрады.

6.1.1. Партияның миссиясы, идеялары мен құндылықтары партияның Саяси тұғырнамасында белгіленеді.

6.2. Партияның ұйымдық құрылымы заңға сәйкес аумақтық принцип бойынша құрылады.

6.3. Партияның өз құрылымдық бөлімшелері – Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес құрылатын аймақтық филиалдары (облыстық, республикалық маңызы бар қалалар және астана), аумақтық филиалдары (аудандық және қалалық) және бастауыш партия ұйымдары болады.

6.4. Партияның аймақтық филиалдары барлық облыстарда, республикалық маңызы бар қалаларда және астанада құрылады.

6.5. Партия филиалдары аумақтық әділет органдарында тіркеуден өтеді.

6.6. Партияның ұйымдық негізін бастауыш партия ұйымы құрайды, ол кемінде үш партия мүшесі болған жағдайда құрылады.

Бастауыш партия ұйымдары партия мүшелерінің тұратын жерінде, бастауыш партия ұйымдарын құруға Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерімен тыйым салынған ұйымдарды қоспағанда, түрлі ұйымдық-құқықтық нысандағы ұйымдарда құрылады.

6.8. Партия мүшелерінің саны 200 (екі жүз) ден асқан бастауыш партия ұйымдарына партия Саяси кеңесі Бюросының шешімімен тиісті аумақтық партия филиалына бағынышты партия филиалының құқығы берілуі мүмкін.

6.9. Бастауыш партия ұйымдары тиісті аудандық, қалалық не аймақтық партия филиалына бірігеді.

6.10. Аудандық және қалалық партия филиалдары тиісті облыстық, республикалық маңызы бар қалалар мен астана партия филиалдарына бірігеді.

6.11. Партия филиалдарының және бастауыш партия ұйымдарының заңды тұлғалық құқығы болмайды, өздері туралы Ережелер негізінде әрекет етеді, өз қызметінде партия Жарғысы мен бағдарламалық құжаттарын, жоғары тұрған партия органдарының шешімдерін басшылыққа алады және оларға партия мүлкі беріледі.

6.12. Партияның құрылымдық бөлімшелері жоғары тұрған партия органдарының шешімдерін жүзеге асыру барысында алға қойылған міндеттерді орындау жолдарын дербес айқындайды.

6.13. Аймақтық партия филиалдары аумақтық филиалдар мен бастауыш партия ұйымдарының ұсынысы бойынша партияның Саяси кеңесінің Президиумына Қазақстан Республикасының Президенттігіне кандидат, Қазақстан Республикасының Парламенті мен мәслихаттарының депутаттығына кандидаттар етіп кандидатуралар ұсынуға құқылы.

7. ПАРТИЯНЫҢ ӨКІЛДІ ОРГАНДАРДАҒЫ ҚЫЗМЕТІ

7.1. Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің және жергілікті өкілді органдарының депутаттары партия Саяси кеңесі Президиумының және тиісті партия филиалының кеңесі бюросының шешімімен Парламент Мәжілісіндегі фракция және жергілікті өкілді органдардағы депутаттық фракциялар (топтар) түрінде партияның депутаттық бірлестіктерін құрады.

7.2. Парламент Мәжілісіндегі депутаттық фракциясын тіркеуге алу Парламент Мәжілісінің Бюросында іске асырылады. Оның өкілеттіктері, ұйымдасуы, қызметі және жұмысының қамтамасыз етілуі Парламент және Мәжіліс регламенттерімен айқындалады.

Жергілікті өкілді органдарындағы партияның депутаттық бірлестіктерін тіркеу мәслихат сессиясында іске асырылады.

7.3. Депутаттық бірлестіктер – Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісіндегі партия фракциясының және Қазақстан Республикасының жергілікті өкілді органдарындағы партия фракцияларының (топтарының) жұмысына депутаттың қатысуы, Парламент Мәжілісінің отырысына дейін Премьер-Министр кандидатурасы бойынша және әкім лауазымының кандидатурасын тиісті мәслихат отырысында қарағанға дейін кеңесу вотумына бастама жасау, шешімдерді қабылдау механизмдері, оны бұзу, партия құрылымдарымен өзара қатынас жасау тәртібі депутаттық бірлестіктер – фракциялар (топтар) туралы тиісті Ережемен айқындалады.

7.4. Депутаттық бірлестіктер – Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісіндегі фракция және Қазақстан Республикасының жергілікті өкілді органдарындағы фракциялар партия Төрағасының және Саяси кеңес Президиумының ұсынысы бойынша депутаттық бірлестіктер – фракциялардың (топтардың) басшыларын сайлайды.

7.5. Партия және оның құрылымдық бөлімдері депутаттық бірлестіктерге олардың жұмысында көмек көрсетуге міндетті.

Парламент Мәжілісіндегі депутаттық фракция партия Төрағасының, партияның жоғары және басшы органдарының алдында жауапты; жергілікті өкілді органдардағы депутаттық бірлестіктер – тиісті деңгейдегі жоғары және партия филиалдарының басшы органдары алдында жауапты және оларға есеп береді.

Парламент Мәжілісіндегі депутаттық фракция «Қазақстан Республикасы Парламенті және оның депутаттарының мәртебесі туралы» Конституциялық заңда белгіленген жазалау шараларын партияға мүше Мәжіліс депутаттарына қолдану мәселесі туралы және Үкімет пен оның мүшелеріне сенімсіздік вотумын білдіру туралы бастама жасай алады.

7.6. Депутаттық бірлестіктер – фракциялардың (топтардың) қызметін тоқтату Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жүзеге асырылады.

7.7. Өкілді орган депутаты болып сайланған партия мүшесінің міндеттері:

тиісті өкілді органдағы партия депутаттық фракциясының (тобының) құрамына кіру;

депутаттық фракцияның (топтың) жұмысына жүйелі қатысу;

депутаттық фракцияның (топтың) шешімдерін орындау;

сайлаушылармен кездесуде партия шешімдерін түсіндіріп, сөз сөйлеу;

партияның Саяси кеңесі Президиумының, тиісті партия филиалы кеңесі бюросының алдында депутаттық фракциядағы (топтағы) және сайлау округіндегі жұмыстары бойынша есеп беру;

есепте тұрған тиісті құрылымдық бөлімді өзінің депутаттық қызметі туралы хабардар етіп отыру;

партияның қоғамдық қабылдау бөлмесінде азаматтарды жеке қабылдау жүргізу.

8. ПАРТИЯ ОРГАНДАРЫ

8.1. Партияның және оның филиалдарының органдары:

1) жоғары басшы органдар;

2) жоғары өкілді органдар;

3) басшы органдар;

4) атқарушы органдар;

5) бақылау-тексеру және бақылау органдары.

8.2. Партияның орталық, филиалдарда – облыстық, республикалық маңызы бар қалалар және астана, аудандық, қалалық және бастауыш органдары болуы мүмкін.

8.3. Жоғары басшы органдар.

8.3.1. Партияның жоғары басшы органы Съезд болып табылады.

Партия съезі қажет болған жағдайда партия Төрағасының немесе партия Саяси кеңесінің шешімімен, бірақ төрт жылда бір реттен кем емес, шақырылады.

Съезд жұмысына барлық партия филиалдарының өкілдері қатысқан жағдайда партия съезі заңды болады.

Партия съезінің делегаттары аймақтық партия филиалдарының конференцияларында, жеке жағдайларда – партияның барлық аумақтық филиалдары өкілдерінің қатысуымен өткен аймақтық партия филиалдары Саяси кеңесінің отырыстарында Партия төрағасының шешімімен сайланады.

Партия съезінің шешімдері съезге қатысып отырған партияның барлық филиалдары өкілдерінің көпшілік дауысымен қабылданады.

Партияның кезектен тыс съезі партия Саяси кеңесінің немесе партия Төрағасының шешімі бойынша, сондай-ақ аймақтық партия филиалдарының кемінде үштен екісінің бастамасы бойынша шақырылуы мүмкін.

8.3.2. Партия филиалдарының жоғары басшы органы конференция болып табылады.

Конференция қажет болған жағдайда, бірақ екі жылда бір реттен кем емес, партия филиалының Кеңестің немесе партия филиалының төрағасының шешімімен шақырылады.

Аймақтық филиал конференциясы оның жұмысына партияның аумақтық филиалдарының конференцияларында сайланған делегаттардың кемінде үштен екісі қатысқан жағдайда, ал тиісті аумақтық филиал конференциясы оның жұмысына бастауыш партия ұйымдарының жиналыстарында сайланған делегаттардың кемінде үштен екісі қатысқан жағдайда заңды деп саналады.

Конференция шешімі қатысып отырған делегаттардың көпшілік дауысымен қабылданады.

8.3.3. Бастауыш партия ұйымының жоғары органы жиналыс болып табылады.

Жиналыс қажет болған жағдайда, бірақ тоқсанына бір реттен кем емес, бастауыш партия ұйымы Бюросының (төрағасының) шешімі бойынша шақырылады және оған бастауыш партия ұйымы мүшелерінің жартысынан көбі қатысқан жағдайда заңды болады.

Жиналыс шешімі қатысып отырған бастауыш партия ұйымы мүшелерінің көпшілік дауысымен қабылданады.

8.4. Жоғары өкілді органдар.

8.4.1. Партия Төрағасы немесе партия Саяси кеңесінің Президиумы қажет болған жағдайда, бірақ жылына кемінде бір рет шақыратын партияның Саяси кеңесі партия съездері аралығындағы партияның жоғары өкілді органы болып табылады.

Партия Саяси кеңесінің отырыстарында партияның Төрағасы немесе оның тапсырмасы бойынша партия төрағасы орынбасарларының бірі төрағалық етеді.

Партия Саяси кеңесінің отырысы, егер оған оның мүшелерінің жартысынан астамы қатысқан жағдайда заңды болады.

Партия Саяси кеңесінің шешімдері қатысып отырған мүшелерінің көпшілік дауысымен қабылданады.

Партия Саяси кеңесінің өкілеттік мерзімі – 4 жыл.

Партияның Саяси кеңесі мүшеліктен шығып кеткендердің орнына 1/3 дейінгі мүшелерді дербес сайлауға құқылы.

8.4.2. Конференциялар аралығында партия филиалының жоғары өкілді органы партия филиалының Кеңесі болып табылады.

Партия филиалының Кеңесі қажет болған жағдайда, бірақ жылына кемінде бір рет партия филиалы кеңесінің тиісті Бюросының шешімі бойынша шақырылады.

Партия филиалы Кеңесінің отырысы, егер оған оның мүшелерінің жартысынан астамы қатысқан жағдайда заңды болады.

Партия филиалы Кеңесінің шешімі қатысып отырған мүшелерінің көпшілік дауысымен қабылданады.

Партия филиалы Кеңесінің өкілеттік мерзімі – 2 жыл.

8.5. Басшы органдар.

8.5.1. Қажет болған жағдайда, бірақ тоқсанына бір реттен кем емес, партия Төрағасы немесе оның тапсырмасы бойынша партия Төрағасы орынбасарларының бірі шақыратын партия Саяси кеңесінің Президиумы партия съездері және партия Саяси кеңесі отырыстары аралығындағы партияның басшы органы болып табылады.

Саяси кеңес Президиумының отырысы оның мүшелерінің жартысынан көбі қатысқан жағдайда заңды болады.

Партия Саяси кеңесі Президиумының шешімі қатысып отырған мүшелерінің көпшілік дауысымен қабылданады.

Саяси кеңес Президиумының шешімін оның мүшелерінен сұрау жолымен қабылдауға жол беріледі.

Партия Саяси кеңесі Президиумының өкілеттік мерзімі – 4 жыл.

8.5.2. Қажет болған жағдайда, бірақ кемінде тоқсанына бір рет партия филиалының төрағасы шақыратын партия филиалы кеңесінің Бюросы конференциялар мен партия филиалы Кеңесінің отырыстары аралығындағы партия филиалының басшы органы болып табылады.

Партия филиалы кеңесі Бюросының отырысы оның мүшелерінің жартысынан астамы қатысқан жағдайда заңды болады.

Партия филиалы кеңесі Бюросының шешімдері қатысып отырған мүшелерінің көпшілік дауысымен қабылданады.

Партия филиалы кеңесі Бюросының мүшелерінен сұрау жолымен оның шешімдерін қабылдауға жол беріледі.

Партия филиалы кеңесі Бюросының өкілеттік мерзімі – 2 жыл.

8.6. Атқарушы органдар.

8.6.1. Партияның атқарушы органы партияның Орталық аппараты болып табылады.

8.6.2. Партия филиалының атқарушы органы партия филиалының аппараты болып табылады.

8.6.3. Бастауыш партия ұйымының атқарушы органы партия мүшелерінің саны 50-ден асқан жағдайда бастауыш партия ұйымының Бюросы, ал қалған жағдайларда бастауыш партия ұйымының төрағасы болып табылады.

Бастауыш партия ұйымы Бюросының отырысы қажет болған жағдайда, бірақ тоқсанына кемінде бір рет өткізіледі және мүшелерінің жартысынан астамы қатысқан жағдайда заңды болады.

Бастауыш партия ұйымы Бюросының шешімі қатысып отырған мүшелерінің көпшілік дауысымен қабылданады.

Бастауыш партия ұйымы Бюросының (төрағасының) өкілеттік мерзімі – 2 жыл.

8.7. Партияның бақылау-тексеру комиссиясы.

Партияның бақылау-тексеру комиссиясы – 4 жылға сайланатын партияның жоғары бақылау органы.

Бақылау-тексеру комиссияның отырыстары қажет болған жағдайда, бірақ кемінде жарты жылда бір рет өткізіледі және оның мүшелерінің жартысынан астамы қатысқан жағдайда заңды болады.

Партияның бақылау-тексеру комиссияның шешімдері оның қатысып отырған мүшелерінің көпшілік дауысымен қабылданады және орындалуға міндетті.

8.8. Партияның, оның филиалдарының қызметін қамтамасыз ету үшін Партия орталық аппараты және тиісті партия филиалдарының аппараттары құрылады.

8.9. Партия органдарының және оның филиалдарының өкілеттіктері олардың жаңа құрамы сайланғанға дейін сақталады.

8.10. Партия Съезінің және Саяси кеңесінің қаулыларына партия Төрағасы қол қояды.

8.11. Партия органдарының және оның филиалдарының отырыстары қашықтықтан, оның ішінде бейнеконференцбайланысты пайдалану арқылы өткізілуі мүмкін. Бұл ретте дауыс беру қол көтеру, электрондық дауыс беру немесе дауыс беру парағына қол қою жолымен өткізілуі мүмкін.

9. ПАРТИЯНЫҢ ЖОҒАРЫ БАСШЫ, ЖОҒАРЫ ӨКІЛДІ ЖӘНЕ БАСШЫ ОРГАНДАРЫНЫҢ ӨКІЛЕТТІКТЕРІ

9.1. Партия Съезі партия қызметінің барлық мәселелерін шешуге құқылы.

Партия Съезінің айрықша құзыретіне мыналар жатады:

партияның Жарғысын, Бағдарламасын, Саяси тұғырнамасын және басқа да бағдарламалық құжаттарын қабылдау, оларға өзгерістер мен толықтырулар енгізу;

партия Төрағасын лауазымға сайлау және босату;

партияның Саяси кеңесінің мүшелерін және Бақылау-тексеру комиссиясының төрағасын сайлау сондай-ақ оларды құрамынан шығару;

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес:

1) Қазақстан Республикасының Президенттігіне;

2) Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттығына кандидаттар етіп ұсыну, партиялық тізімді бекіту және оған өзгерістер енгізу;

партия съездері аралығындағы жұмыс туралы партия Саяси кеңесінің есебін тыңдау;

съездер аралығындағы партияның қаржы-шаруашылық қызметі туралы Бақылау-тексеру комиссиясының есебін тыңдау;

партияның басқару органдарының құзыретін, ұйымдық құрылымын, өкілеттіктерін қалыптастыру және тоқтату тәртібін айқындау;

Бақылау-тексеру комиссиялары туралы ережені бекіту;

партияны қайта ұйымдастыру және тарату туралы шешімдер қабылдау;

мүшелік партия жарналарының мөлшерін бекіту.

9.2. Партия Төрағасы – партиядағы жоғары басшылық етуші тұлға:

партия қызметіне жалпы басшылықты жүзеге асырады;

партия съезін ашады және онда төрағалық етеді;

партия Саяси кеңесінің, оның Президиумының жұмысын басқарады және басшылық етеді, олардың отырыстарында төрағалық етеді;

мынадай ұсыныстар енгізуге құқылы:

1) Қазақстан Республикасының Президенттігіне кандидат, Қазақстан Республикасы Парламентінің депутаттығына кандидаттар ұсыну жөнінде, Қазақстан Республикасының Президенті фракциямен консультация өткізген кезде Парламент Мәжілісіндегі партия фракциясында Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің кандидатурасын талқылау жөнінде;

2) партияның Саяси кеңесі, оның Президиумының және партияның Бақылау-тексеру комиссиясының құрамына ұсынылатын кандидатуралар бойынша;

партия мүшелерінің арасынан партия Орталық аппаратының басшысын, сондай-ақ басқа да лауазымды тұлғаларды тағайындайды, олардың өкілеттіктері мен функционалдық міндеттерін белгілейді және

оларды атқарып отырған лауазымдарынан босату туралы мәселені шешеді;

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісіндегі партияның депутаттық фракциясының жұмысын үйлестіреді;

партияның қоғамдағы беделі мен ықпалының өсуін қамтамасыз ету, партия қатарын және партияның ішкі тәртібін нығайту, партияның кадр саясатын жетілдіру жөнінде шаралар қабылдайды;

партия филиалдары басшыларының есептерін тыңдайды, қажет болған жағдайда олардың партия органдарында атқарып отырған лауазымдарына сәйкестігі туралы мәселені шешеді;

партия органдарының құрылымын жетілдіру жөнінде шешімдер қабылдайды;

партия атынан сенімхатсыз әрекет етеді және ел ішінде, сондай-ақ шет елдерде де үшінші тұлғалармен, соның ішінде мемлекеттік органдармен, қоғамдық бірлестіктермен және басқа да партиялармен қатынастарда партияны білдіреді;

партия органдарының лауазымды тұлғаларына үшінші тұлғалармен қатынаста, соның ішінде сот және басқа да органдарда партия мүддесін білдіру құқығына сенімхат береді;

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісіндегі депутаттық фракцияға фракция басшысының кандидатурасын ұсынады;

Съезд, партияның Саяси кеңесі және оның Президиумының қабылдаған қаулыларға, мәлімдемелер мен үндеулерге қол қояды;

партия Съезінің айрықша құзыретіне жатпайтын партия қызметінің барлық мәселелері бойынша шешімдер қабылдай алады, қаулылар шығарады, қаржылық және өзге де құжаттарға қол қояды, партия органдары мен аппараттары қызметкерлерін заңнамаға сәйкес жұмысқа қабылдау және жұмыстан босату құқығына ие;

егер олар заңнамаға, партия Жарғысы мен бағдарламалық құжаттарына, партия Съезінің, Төрағасының, партия Саяси кеңесінің және оның Президиумының шешімдеріне қайшы келсе, партия органдарының, Парламент Мәжілісіндегі депутаттық фракцияның шешімдерін бұзады;

Қазақстан Республикасы Парламент Мәжілісіндегі партияның депутаттық фракциясы арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметіне және оның мүшелеріне сенімсіздік вотумын білдіру мәселесіне бастама жасайды;

заңнамада және партия Жарғысында белгіленген өзге де құқықтарға ие.

9.3. Партия Төрағасы өз шешімімен орынбасарларының біріне мыналар бойынша өкілеттіктерді жүктеуге құқылы:

партияның қызметіне, сондай-ақ партияның қатысуымен құрылған немесе партия құрған ұйымдардың қызметіне жалпы басшылық ету;

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісіндегі фракцияның және партия филиалдарының жұмысын үйлестіру;

Партияның орталық аппараты және партия Орталық аппаратының құрылымдық бөлімшелері туралы, партияның бюджеті, партия қаражаты мен мүлкін пайдалану тәртібі туралы ережелерді бекіту;

құрылымды, штаттық кестені, партия қызметкерлерінің еңбекақысын төлеу және оларды материалдық ынталандыру жүйесін бекіту;

партия наградаларымен марапаттау;

партия органдарының қызметкерлерін жұмысқа қабылдау, жұмыстан босату, көтермелеу және оларға тәртіптік жаза қолдану;

партия Саяси кеңесі Президиумының отырыстарында төрағалық ету және партия Саяси кеңесі Президиумының қаулыларына қол қою;

партия филиалдарының басшыларын тыңдау және қажет болған жағдайда олардың өз лауазымдарына сәйкестігі туралы партия Төрағасына ұсыныстар енгізу;

партияның жанынан консультативтік-кеңесші органдар құру және құрамы мен олар туралы Ережелерді бекіту;

партия Саяси кеңесінің Президиумы қабылдайтын шешімдерді қоспағанда, құрылтайшысы (қатысушысы) партия болып табылатын басқа да заңды тұлғаларда құрылтайшысының (қатысушысының) құзіретіне жататын мәселелер бойынша шешімдер қабылдау;

осы Жарғыға сәйкес партия Съездің, партия Саяси кеңесінің, партия Саяси кеңесі Президиумының және партия Төрағасының айрықша құзыреттеріне жатпайтын өзге де функцияларды жүзеге асыру және шешімдер қабылдау.

9.4. Партияның Саяси кеңесі:

партия съезінің шешімдерін орындау жөніндегі партия органдары қызметінің негізгі бағыттарын белгілейді;

партияның сайлау науқандарына қатысуына байланысты мәселелерді қарастырады;

праймериз (Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің, барлық деңгейдегі мәслихаттардың депутаттығына кандидат етіп ұсынуға үміткерлерді алдын-ала партияшілік іріктеу) өткізу ережесін бекітеді;

партияның атынан саяси мәлімдемелер мен үндеулерді қарастырады және енгізеді;

қалыптасқан қоғамдық қатынастар бойынша партия ұстанымын белгілейді;

партия Төрағасының ұсынысы бойынша өз құрамынан партия Саяси кеңесі Президиумының мүшелерін сайлайды;

партия Төрағасының ұсынысы бойынша өз құрамынан партия төрағасының орынбасарларын сайлайды.

партия съезін шақырады, олардың күн тәртібін әзірлейді;

партияның ішкі пікірталастарын өткізу туралы шешімдер қабылдайды, олардың өткізілуін және қорытындылануын ұйымдастырады;

партия съезінің айырықша құзыретіне жатпайтын партия қызметінің басқа да мәселелерін шешеді.

Партияның Саяси кеңесі өз құзыретіне жататын жекелеген мәселелерді партияның Саяси кеңесі Президиумының қарауына беруге құқылы.

9.5. Партия Саяси кеңесінің Президиумы:

Съездер және партияның Саяси кеңесі отырыстарының аралығында партияның жұмысына басшылық етеді;

Съезд, партия Төрағасы және партияның Саяси кеңесі шешімдерінің орындалуын қамтамасыз етеді;

республиканың өзекті әлеуметтік-экономикалық және қоғамдық-саяси мәселелерін қарайды;

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісіне депутаттыққа кандидаттарды партиялық тізімге енгізілген кандидаттар қатарынан депутаттық мандаттарды үлестіру кезектілігін айқындайды;

партия филиалдары басшыларының, Мәжілістегі депутаттық фракцияның басшысы мен мүшелерінің, партияға мүше Қазақстан Республикасы Парламентінің Сенат депутаттарының есептерін тыңдайды;

қоғамдық қатынастар бойынша партия ұстанымын білдіреді;

партия Саяси кеңесінің атынан саяси мәлімдемелер мен үндеулер қарастырады және енгізеді;

партия Саяси кеңесінің отырыстарын шақырады;

бірыңғай жалпыұлттық сайлау округінің аумағы бойынша Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттығына сайлау үшін партиялық тізімге енгізуге кандидатураларды, кейіннен оларды тиісті мәслихаттардың партия фракцияларына (топтарына) ұсыну үшін Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының депутаттығына

кандидаттарды ұсыну жөнінде партияның Саяси кеңесіне ұсыныстар енгізеді;

Қазақстан Республикасының Конституциясына және Қазақстан Республикасының заңнамалық актілеріне сәйкес Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің партиядан сайланған депутаттарын кері шақыртуды немесе ротациялауды жүзеге асырады;

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісінде депутаттық фракция құрады;

кандидаттарды партияның Саяси кеңесіне және оның филиалдарына, саяси мемлекеттік қызметшілер лауазымдарына, сондай-ақ жоғары және жергілікті өкілетті органдардың депутаттығына ұсыну үшін партиялық кадрлық резервті қалыптастыру тәртібін айқындайды;

жергілікті өкілді орган депутаттығына кандидаттарды партиялық тізімге белгіленген тәртіппен енгізу үшін филиалдың басшылық етуші органы ұсынатын кандидатураларға келісім береді;

партия филиалы конференциясының аумақтық сайлау округы бойынша партияның Сайлауалды бағдарламасын бекіту тәртібін айқындайды;

партияның, оның депутаттық бірлестіктерінің қызметі үшін қажетті партиялық құжаттар мен ережелердің нысандарын, моральдық көтермелеу атрибуттарының үлгілерін бекітеді;

мемлекеттік наградалармен, құрметті атақтармен марапаттауға кандидатураларды ұсынады, партиялық наградалармен марапаттау тәртібін бекітеді;

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі депутаттарының партиядағы мүшелігін тоқтату, сондай-ақ олардың қабылданған шешімге апелляция мәселелерін қарайды;

партиялық-саяси жұмыстың түрлі бағыттары бойынша комиссиялар мен жұмыс топтарын құруға құқылы;

партия Съезінде қабылданатын бағдарламалық құжаттарды қоспағанда, партия қызметінің түрлі бағыттары бойынша құжаттар қабылдайды;

құрылтайшысы (қатысушысы) партия болып табылатын заңды тұлғаларды құруға, қайта ұйымдастыруға немесе таратуға партияның қатысуы туралы шешімдер қабылдайды;

партияның құрылымдық бөлімшелері туралы ережелерді бекітеді;

партия мүшесі партияшілік тәртіпті бұзғаны үшін, оған партиялық жаза қолдану тәртібін бекітеді;

партияның төмен тұрған органдарының шешімдері партия Жарғысына және партияның жоғары тұрған шешімдеріне сәйкес келмеген жағдайда, олардың күшін жояды;

өзге де, соның ішінде партия Саяси кеңесі өкілеттік берген мәселелерді шешеді.

9.6. Партия филиалының конференциясы:

партияның жоғары тұрған органдарының құзыретіне жататындардан басқа, тиісті аймақтық, аумақтық филиал қызметінің барлық мәселелерін шешеді;

партия филиалының Саяси кеңесінің, бақылау-тексеру комиссиясының есептерін тыңдайды;

партия филиалының Кеңесінің мүшелерін сайлайды, қажет болған жағдайда мүшелерді оның құрамынан шығарады;

партия филиалының төрағасын сайлайды және оны атқарып отырған лауазымынан босатады. Аймақтық партия конференциясының тиісті шешімін партия Төрағасы немесе партия Саяси кеңесінің Президиумы бекітуге тиіс;

партия Съезінде бекітілген бағдарламалық құжаттардың негізінде аумақтық сайлау округі бойынша партияның Сайлауалды бағдарламасын белгіленген тәртіппен бекітеді;

мәслихат депутаттығына сайлау үшін партиялық тізімге тұлғаларды енгізеді;

мәслихат депутаттығына кандидаттардың партиялық тізімін ұсынады;

кандидаттарды жергілікті мемлекеттік билік және өзін-өзі басқару органдарындағы өзге де сайланбалы лауазымдарға ұсынады;

әкімшілік-аумақтық бірліктердің әкімдігіне ұсынылған кандидатураларды талқылауға қатысады.

Аймақтық партия конференциясы партия съезіне делегаттарды сайлайды.

Аумақтық партия конференциясы тиісті аймақтық партия конференциясына делегаттар сайлайды.

Партия филиалының конференциясы кейбір өкілеттіктерін тиісті партия филиалының Кеңесіне беруге құқылы.

9.7. Партия филиалының Кеңесі:

партия съезінің, Төрағасының, партияның Саяси кеңесінің, партияның Саяси кеңесі Президиумының, партия филиалының жоғары тұрған конференциясының шешімдерін іске асыру жөніндегі мәселелерді қарайды және шаралар белгілейді;

партияның және оның филиалдарының жоғары тұрған органдарының құзыретіне жатпайтын басқа да мәселелерді шешеді.

9.8. Партия филиалы Кеңесінің Бюросы:

жоғары тұрған партия органдарының шешімдерін іске асыруды қамтамасыз етеді;

төмен тұрған партия органдарының қызметіне басшылық етуді жүзеге асырады, олардың есептерін тыңдайды;

жергілікті өкілді органдарда депутаттық фракциялар (топтар) құрады және олардың басшыларының кандидатураларын ұсынады;

мәслихаттар депутаттығына кандидаттардың партиялық тізімге енгізілгендер қатарынан депутаттық мандаттарды бөлу кезектілігін айқындайды;

Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының депутаттығына және мемлекеттік билік пен жергілікті өзін-өзі басқару органдарындағы өзге де сайланбалы лауазымдарға кандидаттардың өзін-өзі ұсынуы үшін партия мүшелеріне келісім береді;

Қазақстан Республикасының заңнамалық актілеріне сәйкес мәслихаттардың сайланған депутаттарын кері шақырту мен ротациялауды жүзеге асырады;

партия Саяси кеңесінің Президиумымен жергілікті өкілдік ету органының депутаттығына кандидаттарды партиялық тізімге белгіленген тәртіппен қосу үшін ұсынылатын кандидаттарды келіседі;

партия филиалының конференциясын шақырады және оның күн тәртібін әзірлейді;

тиісті жергілікті өкілді органдардың депутаттық фракцияларының (топтарының) жұмысын үйлестіреді, оның құрамына кіретін депутаттардың есептерін тыңдайды;

мәслихаттардағы партияның депутаттық фракциясы (тобы) арқылы әкімге сенімсіздік вотумын білдіру туралы мәселеге бастамашылық етеді;

тиісті партия филиалы Кеңесінің отырыстарын шақырады;

бастауыш партия ұйымдарын құру, қайта құрылымдау және оның қызметін тоқтату туралы шешімдер қабылдайды;

тиісті партия филиалы Кеңесіне түрлі деңгейдегі сайланбалы органдарға ұсынылған кандидатуралар бойынша ұсыныстар енгізеді;

мәслихат депутаттарының партиядағы мүшелігін тоқтату мәселесін, сондай-ақ олардың қабылданған шешімге апелляциясын қарастырады;

филиалдың жылдық бюджетінің (шығыстар сметасының) жобасын және филиал бюджетінің (шығыстар сметасының) орындалуы туралы есепті алдын ала мақұлдайды;

партия Жарғысына сәйкес келмесе, төмен тұрған партия органдарының шешімдерін бұзады;

жарғылық құзыреті шегінде өзге де мәселелерді шешеді.

9.9. Бастауыш партия ұйымының жиналысы:

жоғары тұрған партия органдарының шешімдерін талқылайды және оларды орындау жөнінде шаралар қабылдайды;

бастауыш партия ұйымы қызметінің негізгі бағыттарын айқындайды және оның алдында тұрған міндеттерді орындау жөнінде шешімдер қабылдайды;

азаматтардың заңды мүддесін қозғайтын қоғамдық-саяси, әлеуметтік-экономикалық және басқа да мәселелерді талқылайды және олар бойынша жоғары тұрған партия органдарына ұсыныстар енгізеді;

партияның аумақтық филиалдарына кандидатураларды заңнамаға сәйкес Қазақстан Республикасының Президенттігіне кандидат, Қазақстан Республикасының Парламенті, Республика мәслихаттары депутаттығына және мемлекеттік билік пен жергілікті өзін-өзі басқару органдарындағы өзге де сайланбалы лауазымдарға кандидат етуге ұсыныс береді;

бастауыш партия ұйымының төрағасын және оның орынбасарын, қажет болғанда бастауыш партия ұйымының Бюросын сайлайды;

партияға қабылдау, партиядағы мүшелігін тоқтату және партия мүшелеріне партиялық жаза қолдану туралы шешім қабылдайды;

аумақтық партия конференциясына делегаттарды сайлайды.

Бастауыш партия ұйымының жиналысы өзінің кейбір өкілеттіктерін ол сайланған жағдайда, бастауыш партия ұйымының Бюросына беруге құқылы.

9.10. Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің және мәслихаттарының партиядан сайланған депутаттарын кері шақырту немесе ротациялау олардың өкілеттіктері Қазақстан Республикасының Конституциясы мен Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерімен белгіленген тәртіпте тоқтатылған кезде жүзеге асырылады.

10. ПАРТИЯНЫҢ АТҚАРУШЫ ОРГАНДАРЫНЫҢ ӨКІЛЕТТІКТЕРІ

10.1. Атқарушы органдар партияның жоғары тұрған органдарының құзыретіне жатқызылғандардан басқа, өз қызметінің барлық мәселелерін шешуге құқылы.

10.2. Партияның орталық аппараты:

партияның құрылымдық бөлімшелері мен филиалдарының, бастауыш партия ұйымдары Бюроларының (төрағаларының), сондай-ақ партияның қатысуымен құрылған немесе партия құрған ұйымдардың жұмысын үйлестіреді;

партия қызметін ақпараттық, талдамалық, идеологиялық, ұйымдастырушылық, құжаттамалық, құқықтық, материалдық-техникалық және өзге де қамтамасыз етуді жүзеге асырады;

партия Төрағасының, партия Төрағасының орынбасарларының, партияның жоғары басшы, жоғары өкілді, басшы органдарының және партияның Бақылау-тексеру комиссиясының шешімдері мен тапсырмаларын орындауды қамтамасыз етеді, сондай-ақ олардың іске асырылуын бақылауды жүзеге асырады;

партия Төрағасының немесе партия Төрағасының орынбасарларының тапсырмасы бойынша өзге де мәселелерді шешеді.

Партияның Орталық аппараты және партия Орталық аппаратының құрылымдық бөлімшелері туралы ережелерді, құрылымды, штаттық кестені, еңбекақы төлеу жүйесін партияның Саяси кеңесінің Президиумы бекітеді.

Партияның Орталық аппаратының қызметіне жалпы басшылықты партия аппаратының басшысы жүзеге асырады.

Партия орталық аппаратының қызметкерлеріне Қазақстан Республикасының еңбек, Қазақстан Республикасының әлеуметтік қамтамасыз ету және сақтандыру туралы заңнамасы қолданылады.

10.3. Партия филиалының аппараты:

партия филиалы қызметін ақпараттық, талдамалық, идеологиялық, ұйымдастырушылық, құжаттамалық, құқықтық, материалдық-техникалық және өзге де қамтамасыз етуді жүзеге асырады;

партия Төрағасының, партия Төрағасының орынбасарларының, жоғары тұрған партия органдарының шешімдері мен тапсырмаларын орындауды қамтамасыз етеді және олардың іске асырылуын бақылауды жүзеге асырады;

жарғылық құзыреттер шегінде өзге де мәселелерді шешеді.

Тиісті партия филиалдары аппараттарының қызметіне басшылық етуді партия Төрағасының шешімі бойынша партия филиалының төрағасы жүзеге асырады, ол:

партия филиалының конференциясын ашады және онда төрағалық етеді;

филиалдың Кеңесі, оның Бюросы жұмыстарын басқарады және басшылық етеді, олардың отырыстарында төрағалық етеді;

филиалдың Кеңесінің Бюро мүшесі етіп сайлау үшін кандидатуралар ұсынады;

партия филиалы аппаратының қызметкерлерін жұмысқа қабылдайды, жұмыстан босатады, көтермелейді, оларға Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес тәртіптік жаза қолданады немесе оған өз келісімін береді.

Партия филиалдары аппараттарының құрылымын, штаттық кестесін, еңбекақы төлеу жүйесін партия Төрағасы айқындайды.

Қаржылық және басқа да құжаттарға қол қою құқығы, атқарушы, сот және басқа да органдарда партияның және оның мүшелерінің, партия органдарына өтініш білдірген заңды және жеке тұлғалардың заңды мүдделерін білдіру және қорғау құқығы партия Төрағасының сенімхаты бойынша аймақтық және аумақтық партия филиалдарының төрағаларына беріледі.

Партия филиалдары аппараттарының қызметкерлеріне Қазақстан Республикасының еңбек, Қазақстан Республикасының әлеуметтік қамтамасыз ету және сақтандыру туралы заңнамасы қолданылады.

10.4. Бастауыш партия ұйымының бюросы (төрағасы):

бастауыш партия ұйымының қызметін және бастауыш партия ұйымының жиналыстарын ұйымдастырады және қамтамасыз етеді;

жоғары тұрған партия органдары шешімдерінің орындалуын қамтамасыз етеді және олардың іске асырылуына бақылауды жүзеге асырады;

кіру және мүшелік партиялық жарналарды жинауды қамтамасыз етеді;

партияға жаңа мүшелерді қабылдау жұмысын жүргізеді;

партия мүшелерінің есебін ұйымдастырады;

жарғылық құзыреті шегінде өзге де мәселелерді шешеді.

11. ПАРТИЯНЫҢ БАҚЫЛАУ-ТЕКСЕРУ ЖӘНЕ БАҚЫЛАУ ОРГАНДАРЫН ҚҰРУ ТӘРТІБІ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ӨКІЛЕТТІКТЕРІ

11.1. Партия съезі партияның Бақылау-тексеру комиссиясының төрағасын сайлайды, оның сандық құрамын анықтайды.

11.2. Партияның Бақылау-тексеру комиссиясы партия органдарының қаржы және шаруашылық қызметтеріне бақылау жасауды жүзеге асырады және заңнамаға, партия Жарғысы мен Бақылау-тексеру комиссия туралы ережеге сәйкес әрекет етеді.

11.3. Бақылау-тексеру комиссиясы партия Съезіне есеп береді.

11.4. Партияның Бақылау тексеру комиссиясы өз қызметін жүзеге асыру үшін тәуелсіз сарапшыларды жұмылдыруы мүмкін.

12. ҚАРЖЫЛАНДЫРУ КӨЗДЕРІ ЖӘНЕ ПАРТИЯ МЕНШІГІ

12.1. Партияның қаражаты мыналардан қалыптасады:

кіру және мүшелік партия жарналары;

Қазақстан Республикасының азаматтары мен мемлекеттік емес ұйымдарының қайырмалдықтары. Бұл қайырмалдықтар құжаттамалық түрде расталып, олардың пайда болу көзі көрсетілген жағдайда мемлекет алдындағы салықтық міндеттемелердің орындалуына салықтық бақылауды қамтамасыз ететін орталық атқарушы орган белгілеген тәртіппен жүзеге асырылады;

кәсіпкерлік қызметтен түсетін кірістер;

бюджет қаражаты.

Мыналардан қайырмалдықтар қабылдауға жол берілмейді:

шет мемлекеттерден, шетелдік заңды тұлғалар мен халықаралық ұйымдардан;

шетелдіктерден және азаматтығы жоқ адамдардан;

шетел қатысатын заңды тұлғалардан;

мемлекеттік органдар мен мемлекеттік ұйымдардан;

діни бірлестіктер мен қайырымдылық ұйымдарынан;

иесі белгісіз қайырмалдық жасаушыдан;

халықаралық немесе шетелдік үкіметтік емес ұйымдардан гранттар және өзге де қаражат алатын Қазақстан Республикасының азаматтары мен мемлекеттік емес ұйымдардан.

Партия Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен осы Жарғыда көзделген қызметті материалдық қамтамасыз ету үшін қажетті жылжымалы және жылжымайтын мүлікті, сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңнамасында тыйым салынатын объектілерді қоспағанда, өз қаражаты есебінен құрылған ұйымдарды меншіктене алады.

Партия филиалдары партияға тиесілі мүлікті қолдануға құқылы және олардың басшылары олардың сақталуына Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жауапты болады.

Партия қаржысының, мүлкі мен оның филиалдарының меншік иесі партия.

Партияның қаражаты және басқа да мүлкі партия мүшелерінің арасында үлестірілмейді және жарғылық мақсаттарға сәйкес шығындалып, жұмсалады.

Партия мүшелері партияның міндеттемелері бойынша, сол сияқты партия өз мүшелерінің міндеттемелері бойынша жауап бермейді.

Партия мүшелерінің партия мүлкіне иелік етуге құқықтары жоқ.

12.2. Партия мүшелері партиялық жарналарды ай сайын мынадай мөлшерде төлейді.

Мүшелік жарналардың мөлшері тиісті қаржы жылына «Республикалық бюджет туралы» Қазақстан Республикасының Заңында белгіленген ең төменгі жалақының (ЕҚТ) үлесімен есептеледі. Мүшелік жарналардың мөлшері азаматтардың мынадай әлеуметтік жағдайына қарай сараланып белгіленеді:

еңбекке жарамды жастағы жұмыс істейтін азаматтар – 0,015 ЕҚТ;

студенттер, жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдарының тыңдаушылары – 0,01 ЕҚТ.

Зейнеткерлер, мүгедектер, жұмыс істемейтіндер, сондай-ақ бала күтімі бойынша демалыстағы тұлғалар мүшелік партиялық жарналарды төлеуден босатылады.

Партиялық кіру жарнасы бір рет төленеді және оның мөлшері - 0,05 ЕҚТ.

Кіру және мүшелік партиялық жарналарды төлеу және есепке алу партиялық жарналардың төлеу және есепке алу тәртібіне сәйкес жүзеге асырылады. Партия мүшелері мүшелік жарнаның мөлшерін өз еркімен көбейте алады.

12.3. Партия мүшесі оның құрамынан шыққан кезде оның партиядағы мүшелігі тоқтатылғанға дейін енгізген жарналары қайтарылмайды.

12.4. Ақшалай қаражаттың келіп түсуін, оларды және партияның өзге де мүлкін пайдалануды бақылау-тексеру комиссиялары белгіленген тәртіппен тексереді. Тексерістердің нәтижелері қажет болған жағдайда партия органдарының қарауына енгізіледі.

Партия қызметін қаржыландыруға бөлінетін бюджет қаражатының жұмсалуды бақылау Қазақстан Республикасының бюджет заңнамасында белгіленген тәртіппен жүзеге асырылады.

12.5. Партияның аймақтық филиалдары ай сайын Партия орталық аппаратына бюджеттің (шығыстар сметасының) орындалуы туралы шоғырландырылған есептемені береді.

Партияның аймақтық филиалдары партияның нормативтік құжатымен айқындалған тәртіппен жыл сайын Партия орталық аппаратына жылдық қаржылық есептемені және бюджеттің (шығыстар сметасының) орындалуы туралы жылдық есептемені береді.

Есеп берулердің формалары және оларды беру мерзімдері партия Атқарушы хатшысы бекітетін партия бюджеті туралы ережеде айқындалады.

Партия Саяси кеңесінің Президиумы партияның жылдық жеке және шоғырландырылған қаржылық есептемесін, сондай-ақ партияның қатысуымен құрылған немесе партия құрған ұйымдардың жылдық жеке және шоғырландырылған қаржылық есептемесін бекітеді.

12.6. Партияның, оның филиалдарының лауазымды тұлғалары партияның ақшалай қаражаты мен мүлкінің сақталуына және мақсатты пайдаланылуына жауапты.

12.7. Қаржы ресурстарын жинақтау және материалдық-техникалық базаны дамыту мақсатында, заңнамада белгіленген тәртіппен жарғылық қызметін жүзеге асыру үшін партияның мынадай құқықтары бар:

Қазақстан Республикасының заңнамасында тыйым салынбайтын кәсіпкерлік және шаруашылық қызметті жүзеге асыру, шарттар мен мәмілелер жасасу;

белгіленген тәртіппен жылжымалы және жылжымайтын мүлікті, ғимараттарды, құрылыстарды, жабдықтарды, көлік құралдарын, өзге де мүлікті сатып алуға және сатуға, жалға беруге;

несие алу және несие қаражатын пайдалану;

мәмілелер, шарттар жасасу, өзіне міндеттемелер алу, ұйым тараптарының сенімхаты бойынша әрекет ету;

өз қызметін басқа да тұлғалармен бірлесе отырып жүзеге асыру, соның ішінде заңды тұлға құру;

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес сыртқы экономикалық қызметті жүзеге асыру.

Қазақстан Республикасының азаматтары мен мемлекеттік емес ұйымдарының қайырымалдықтарынан түскен, партияның мүлкін жалға беруден түскен түсімдер, партияның кәсіпкерлік және шаруашылық қызметін жүзеге асырудан түскен кірістер партияның банктік шотына есептеледі.

12.8. Партияның өз қаражатын белгіленген тәртіппен қайырымдылық мақсатта пайдалануына жол беріледі.

12.9. Азаматтардың және мемлекеттік емес ұйымдардың қайырымалдықтары, партияға кіру, мүшелік жарналар және өзге де көздерден алынған ақша, сондай-ақ өзге де мүліктер осы Жарғыда көзделген партия мақсаттарына жұмсалады.

12.10. Партия және оның құрылымдық бөлімшелері Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына сәйкес қаржылық жауаптылықта болады. Партияның және оның құрылымдық

бөлімшелерінің (филиалдарының) ақшалай және өзге де материалдық активтерді басқару саласындағы қаржылық есеп беру тәртібі Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес айқындалады.

12.11. Партияның жылдық қаржылық есептілігі бұқаралық ақпарат құралдарында жыл сайын жарияланады.

13. ПАРТИЯНЫҢ РӘМІЗДЕРІ

13.1. Партияның рәмізі ретінде өзінің жеке туы мен эмблемасы бар.

13.2. Партияның эмблемасы бланкілерге, партиядағы мүшелікті растаушы партия құжаттарына міндетті түрде түсіріледі.

13.3. Осы Жарғыға № 1-қосымшаға сәйкес партияның эмблемасында мыналар бейнеленген:

партияның атауы және _____ ;

эмблема екі гаммада түрлі түсті бояумен орындалған: градиентті пайдаланып сары және күлгін.

13.4. Партияның жалауы – осы Жарғының №2 қосымшасына сәйкес ортасында партияның эмблемасы бейнеленген, ұзындығы енінен 1,67 есе ұзын, түсі сары тікбұрышты мата.

14. ПАРТИЯ ЖАРҒЫСЫНА ЖӘНЕ БАҒДАРЛАМАСЫНА ӨЗГЕРТУЛЕР МЕН ТОЛЫҚТЫРУЛАР ЕНГІЗУ

14.1. Партия Жарғысына және Бағдарламасына өзгертулер мен толықтырулар енгізу мәселесін партия съезінің қарауына партияның Саяси кеңесі немесе партия Төрағасы енгізеді, не болмаса съезге қатысушы делегаттардың жалпы санының кемінде 1/3-нің талап етуімен енгізіледі.

14.2. Партия Жарғысына енгізу үшін съезд қабылдаған өзгертулер мен толықтырулар мемлекеттік тіркеуге жатады.

15. ПАРТИЯНЫ ҚАЙТА ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ ТАРАТУ ТӘРТІБІ

15.1. Партияны қайта ұйымдастыру (біріктіру, қосу, бөлу, бөліп шығару, қайта құру) партия съезінің шешімімен Қазақстан Республикасының заң актілерінде және осы Жарғыда белгіленген тәртіппен жүзеге асырылады.

Қайта ұйымдастырудан кейін жаңадан құрылған партияны тіркеу Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен жүзеге асырылады.

15.2. Партия мынадай жағдайларда таратылуы мүмкін:
партия съезінің шешімі бойынша;
сот шешімі бойынша;
аймақтардың кемінде жартысынан астамын қамтитын партия мүшелерінің елу бір пайызының ұсынысы бойынша.

15.3. Партияны таратуды Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде белгіленген тәртіппен партия съезі немесе сот тағайындаған тарату комиссиясы жүргізеді.

15.4. Партия таратылғаннан кейін қалған оның мүлкі осы Жарғыда көзделген мақсаттарға жіберіледі.

15.5. Заңды тұлғалардың мемлекеттік тіркеліміне тиісті жазба енгізілген соң партияны тарату аяқталды, ал партия өз қызметін тоқтатты деп саналады.

**«ҮНТҮМАҚ» партиясы» ҚБ
«ҮНТҮМАҚ» партиясы» ҚБ
Жарғысына №1 қосымша**

Эмблема

**«ҮНТҮМАҚ» партиясы» ҚБ
Жарғысына №2 қосымша**

Ту

**«АМАНАТ» партиясы» ҚБ
Жарғысына №3 қосымша**